

**ВІСНИК
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
ІНСТИТУТУ**

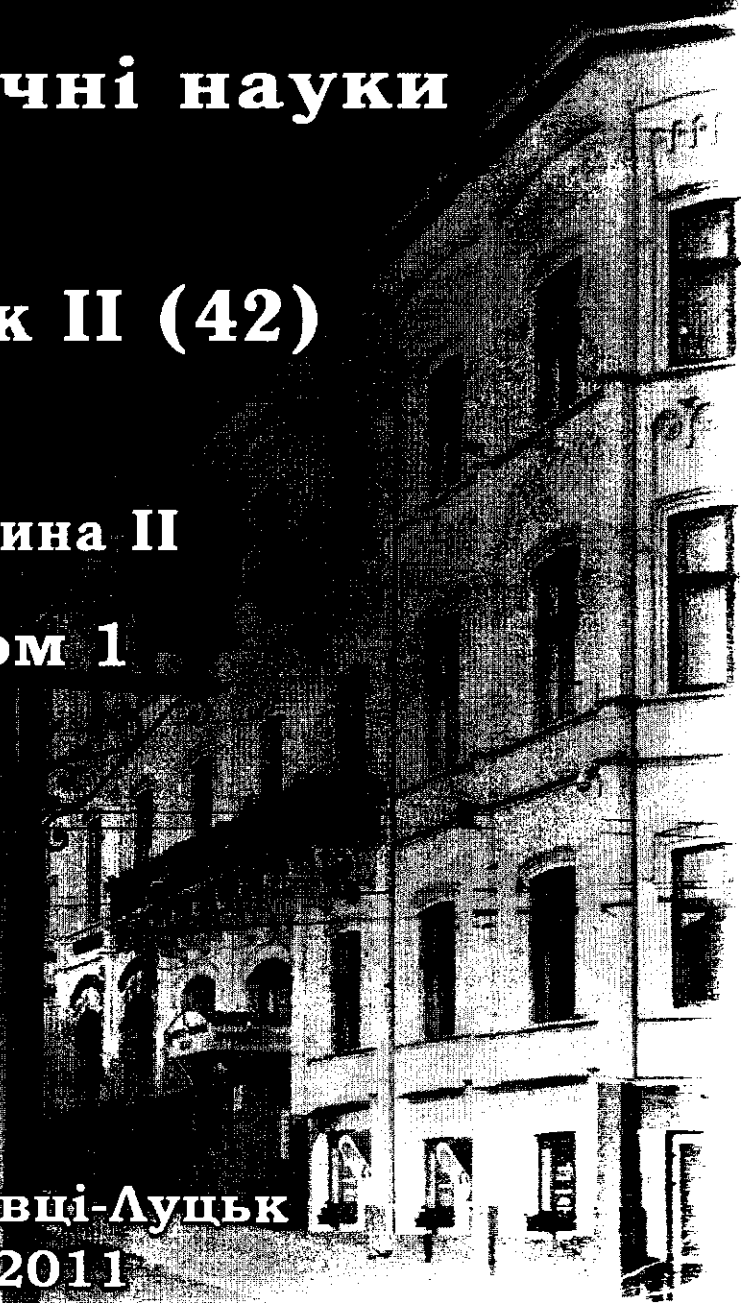
Економічні науки

Випуск II (42)

Частина II

Том 1

**Чернівці-Луцьк
2011**

УДК 33(477) (06)
ББК 65.9 (4УКР) Я 54
Н 34

Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. - Чернівці-Луцьк: ЧТЕІ КНТЕУ, 2011. - Вип. II (42)ч.2. Т.1. Економічні науки. - **512 с**

У збірнику подані наукові праці, які були представлені на IV Міжнародній науково-практичній конференції "Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки України" де були розглянуті актуальні теоретичні, методологічні та практичні проблеми соціально-економічного розвитку України. Значна увага приділяється вирішенню питань економічної теорії, міжнародної економіки, інвестиційної та інноваційної діяльності, менеджменту, маркетингу, туризму, фінансів, обліку і аудиту та ін.

Буде корисним для науковців, фахівців, викладачів навчальних закладів, аспірантів, магістрів, студентів.

Друкується за ухвалою Вченої Ради Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ.

Засновник - Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Свідоцтво державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України № 4317 серія KB від 20.06.2000 р.

Загальнодержавне видання
Збірник входить до переліку наукових видань ВАК України

Редакція вісника:

І. М. Школа - головний редактор;
Е. О. Грицюк - відповідальний секретар;
Н. Т. Луник - редактор;
Т. П. Венгрін - коректор;
А. М. Грубій - комп'ютерний дизайн і макетування.

Редакційна колегія:

І. М. Школа - д.е.н., проф.,
А. Ю. Горбовий - д.т.н., проф.,
В. К. Євдокименко - д.е.н., проф.,
Ю. М. Лопатинський - д.е.н., проф.,
П. О. Нікіфоров - д.е.н., проф.,
Е. О. Грицюк - к.е.н., доц.,
Т. М. Мельник - д.е.н., проф.,
В. К. Орлова - д.е.н., проф.,
Т. М. Ореховська - к.е.н., доц.,
О. Е. Оксанич - д.е.н., проф.,
Т. І. Ткаченко - д.е.н., проф.,
В. Г. Дейбук - д.ф.-м.н., проф.,
М. Ф. Юрій - д.і.н., проф.,
В. О. Ореховський - д.і.н., доц.

Рецензенти:

М. А. Козоріз - д.е.н., проф.;
Д. Г. Лук'яненко - д.е.н., проф.

© ЧТЕІ КНТЕУ, 2011

Підписано до друку 15.06.2011 р.

Секція 1
Ек

Борще
ІННС
УКРАЇН-
Кириченко(ІНН(ЕКС
ФлейчукІ

ЕКОЈ
ФлейчукМЛ
РОЛЫ
ДЕ*

ФлейчукІ
СТАН"
КРИЗИ!
Фатенок-Тщ
ТЕг

Скороход У
ПРИКС
ЗОВНІ!

ЩербаГ.1.,1
АНАЛІЗИ
Гордєєва 14
ТАРк

МакедонІ
ІНС1
ЕФЕКТК

Троян І. А.
ХАР/
ТОРГС

Дмитрієва В J
ІННС
ВИХОДУ1

Мазейкіна і
ФОРА
ІННОВ/
Клименко Д.

ІННОВ/
УКРАЇНИ Щ

Міщук О.В.
ЕКОНОМ»
ЕКОНОМ*

«НАРОДНІ РГІИІІГОВІ ЛІ І ПІТСІНЛ І ОІЮІІ ГРАВЦІ ЇЛ РОЗМІРИ МИНУ ПРИСВОЄНИХ НИМИ РІ ИИИІІ ІВ МЛ ІШИ СИЦІИІІУ /ИЛЬПИВІСІЬ КРАЇН СНІ І У.....101	
і І в)І М І Ш ІІ І Л ЕМІІІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ІНФЛЯЦІЇ НЛ НІОМІЧНІ ЗРОСТАННЯ.....109	
к І П К)РИ 11 ІІІІС І ЇЬ СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ НІОМІКИ І) КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....116	
хІ> 11 В , Кондраіюк В.М. ХЛІІІІМІ КІОІСЬКОГО ПРОТОКОЛУ ТА ЇХНЄ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ ІЛНИ123	
і чий і к) І Ілі.ІІ ІПРО.ІІІ МИ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ СФЕРІ АГРОПРОМИСЛОВОГО ЛІ ІІІ КСВ УКРАЇНИ.....130	
ікоМ.К ЧЛ ІІ К І ВИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІІІ ІКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....138	
іун П В ІКЛ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ К) І ІV (І ІЛ МАТЕРІАЛАХ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....144	
к)І М , Мипько І.П. І І ГАЦІЙНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ МІЖГАЛУЗЕВИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ /ІІІІІ КУІВ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....151	
.іііМкі/о)UT POTENCIAL CLUSTERS IN GEORGIA'S ECONOMY.....158	
kashvili І U INVESTING IN GEORGIA.....162	
2 Економіка, організація та управління підприємством в сучасних умовах _____господарювання	
«и Л Ю., Гвоздьов С.С., Заблоцька І.Л. ИЛІІЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ ЯК СКЛАДОВА О УСПІХУ.....170	
урон В.М., Трапезніков В.І. ЛІЗ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ СКЛАДОВОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ІКІВ.....175	
і;на В.В. ЮВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ТОРГОВОГО ФЛОТА 'ХИНЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ.....182	
ська Л.Л., Михалевська К.Є. ІВ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ЕВАГ РЕГІОНУ.....188	
іва В В . МУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДІАГНОСТИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА З КУВАННЯМ РИЗИКУ193	

СКЛАДОВІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУЧАСНОГО І'ИІІКУ ПОСЛУГ.....200	
Шупм'.і.кий М. Г. 11 'АНСФОРМАЦІЙНІ ЗМІНИ В АГРАРНІЙ ЕКОНОМІЦІ ЛЬВІВЩИНИ.....214	
Яцурл В.В. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРІІВ-ТРИПІЛЬЦІВ-СКОЛОТІВ-ПРАУКРАЇНЦІВ В УПРАВЛІННІ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ВСЕЛЕНСЬКОГО ПРОЕКТУ ВІДТВОРЮВАЛЬНОГО І ОСПОДАРЮВАННЯ.....221	
І .апабанюк Ж.М. І ФЕКТІВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ІІ РОЗУМІННЯ.....230	
м.іііуранна Л.В. ІС ІОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ УПРАВЛІННЯ.....236	
Жоііюк Л. О., Безродна Т.М. СТАТИСТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ЧИННИКІВ НА ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....242	
Імлнопич І.Ю. ОБГРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ МОДЕЛІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....250	
Мельник І.О., Вакар К.В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ВИНОГРАДАРСЬКО-ВИНОРОБНОГО ПІДКОМПЛЕКСУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....256	
Пимич Ю. В. ПРІОРИТЕТИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....260	
Тарасова І.І. СТАН ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....267	
Юрик Н.Є., Шевчук Я.М. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ОЦІНЮВАННЯ КРИЗОВОГО СТАНУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....273	
Франів І.А. ЧИННИКИ РОЗМІЩЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ.....278	
Копитко М.І. НАСЛІДКИ ВПЛИВУ КОРУПЦІЇ НА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....283	
Купріянова К.О. ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....289	
Липчук Т.В. ОЦІНКА ЯКОСТІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....293	
Паславська Р.Ю. СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА297	

ЮАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ КОРПОРАТИВНОЇ БЛАГОДІЙНОСТІ:	
<НАРОДНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД	304
ська М. В.	
АТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В ГОТЕЛЬНОМУ	
ЛЮДАРСТВІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА РЕАЛІЇ ЗАСТОСУВАННЯ	309
Триник Р.Р.	
ЗРОБКА МОДЕЛІ ІНТЕГРОВАНОГО УПРАВЛІННЯ	
КУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	315
они Ю. В.	
РАТИВНИЙ КОНТРОЛІНГ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	319
ЧП П	
І ОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ	
ОІ.ПІИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	325
ОЖІІІ І Р	
І) І *t І ІЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	332
В И , Плит Г.С.	
ІКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА НА	
ЮШ ПОКАЗНИКІВ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ	337
І В	
ІОННІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	
ПІ'ІЄМСТВА	344
ісі.к.і Н.В	
А'І'ЕПЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА	
АЖАВИ ЯК НЕРОЗРИВНО ПОВ'ЯЗАНИХ МІЖ СОБОЮ ПОНЯТЬ	349
ісс) Oil.	
ЕНЦІАЛ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТОМИРСЬКОЇ	
ІАСТІ	353
» Д	
ІІ І ЛІНІЯ ФОРМУВАННЯ КРИТЕРІЇВ ВИБОРУ СТРАХОВИКІВ ДЛЯ	
ІСІІІ ІІІІА ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ІНТЕРЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ	360
їм О І»	
"МІІІІІІІ І ЮКАЗНИКІВ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ	
Іі.ІІІІІІІІ І АПУЗІ	365
ті О Н , ІІовіді, І.О.	
ІН ФЛКІ () І ЧІ ІІЛ ВАРТІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ	370
шко () ()	
() ДІ' ІІІ ІІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ	
ПІ'ІСМСІВ	374
І.СНІІ С Н	
ІЖІВЧЛ КООПЕРАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ	
ІІ МІ УКРАЇНИ	378
:І.І О О.	
ІНОВАЦІЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ О РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ	
ІКОГІСІЛІНІЯМ ІІ ОІСІ І.ЛЖЛІЮСМ	3Н:І
В Л	
Л.СНІІІ СТАН ІЛ ГРНПІ-НІ ІІІ РПЧІІІ І КV РІ/ІNKV ІМ Ш І ПГП УА ОУV ОАУUа	

^™ , З РОБКА МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ	
ЕКСПОРТНО-ОРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ	395
Шостак Л.В., Павлова С.В.	
ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АКЦІЙ ВІТЧИЗНЯНИХ	
ПІДПРИЄМСТВ ПРИ КОРПОРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ	400
Вялович М.З.	
СИСТЕМА ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА	
ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ СИСТЕМНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ	406
Мельник І.О., Захарова М.Д.	
ОСНОВНІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ	
ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВАМИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	411
Ннгорнова О.В.	
СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
ПІДПРИЄМСТВ	416
Нйгорна І.І.	
КАПІТАЛІЗАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ	
СТАН ПІДПРИЄМСТВА	420
Колеснікова К.С.	
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ МОРЕ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ	
УКРАЇНИ ТА РОСІЇ	425
Имбенька М. О.	
АМОТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА: ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ, ІНСТРУМЕНТИ, ФАКТОРИ	
ФОРМУВАННЯ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ	430
Ііконова І.М.	
ОБГРУНТУВАННЯ ПЕРЕДУМОВ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ	
ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ПРИНЦИПІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ	436
Орлова О.В., Яцкевич І.В.	
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ЛЮДСЬКИЙ	
ФАКТОР	441
Молоткова І.О., Орлова О.В.	
ПОТЕНЦІАЛ ВИЖИВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ ТА	
ПЕРСПЕКТИВИ	448
Сіумпк С.М.	
МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	458
Ііурмчек І.В.	
СТАНОВЛЕННЯ МОДЕЛЕЙ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ	464
Колосніков П.О.	
УПРАВЛІНСЬКІ ЗАХОДИ ЗІ ЗМІНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ	
ПІДПРИЄМСТВ	471
І Інхнронко О.В.	
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ	
УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА	477
Оііосоіа І.А.	
СУЧАСНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІ І Ї ЯК	
ОСНОВА ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НА	

8. Фіщенко О.М. Формування інвестиційної стратегії на промислових підприємствах / О.Ч. Фіщенко //Активізація та підвищення ефективності інвестиційних процесів в Україні: Всеукраїнсь*г науково-практична конференція студентів і молодих вчених. Донецьк, 1-2 квітня, 2010 р. - Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2010. - С. 74 - 79.

9. Штанько Л.О. Процес планування ефективної інвестиційної стратегії підприємства / Л.С Штанько // Проблеми системного підходу в економіці: 36. наук, праць. - Київ, 2009 р. - С. 65-67.

УДК 631.11:634.8.339.562(477.73)

І.О. Мельник, к.е.н.,

К.В. Вакар,

Миколаївський державний аграрний університет,

м. Миколаїв

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ПІДПРИЄМСТВ ВИНОГРАДАРСЬКО-ВИНОРОБНОГО ПІДКОМПЛЕКСУ
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Розглянуто теоретичні і практичні питання формування експортного потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу.

Рассмотрены теоретические и практические вопросы формирования экспортного потенциала предприятий виноградарско-винодельного подкомплекса.

The theoretical and practical questions of forming of export potential of enterprises of wine subcomplex are considered.

Ключові слова: експортний потенціал, формування експортного потенціалу.

На сучасному етапі розвитку світового господарства експорт є інструментом активізації наявних і потенційних конкурентних переваг національної економіки у світовому господарстві. У цьому зв'язку профілюючою і найбільш складною є проблема формування і розвитку експортного потенціалу країни в цілому та окремих галузей.

Проблеми формування експортного потенціалу за останні десятиліття активно розглядалися багатьма вченими, а саме О. С. Федоніним, І. М. Репіною, О. І. Олексюк, Т. Мельник, Н.А. Клименко та ін. Не зважаючи на значний інтерес до проблеми формування експортного потенціалу різних галузей економіки і країни в цілому, експортний потенціал підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу все ще залишається недостатньо дослідженим. Не розкриті окремі питання процесу формування експортного потенціалу, його складових та етапів, що і обумовлює актуальність даної статі.

Тому метою статті є дослідження питання формування експортного потенціалу підприємствами виноградарсько-виноробного підкомплексу.

Процесам формування потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу не завжди приділяють належну увагу. Кризовий стан виноградарства, що супроводжується недовикористанням виробничих потужностей, скороченням загальних площ виноградних насаджень, скороченням чисельності працівників, зниженням їхнього кваліфікаційного рівня і продуктивності праці та іншими негативними явищами, закономірно призводить до втрати потенціалу.

Формування потенціалу підприємства — це процес ідентифікації та створення спектра підприємницьких можливостей, його структуризації та побудови певних організаційних форм задля стабільного розвитку та ефективного відтворення [4].

Розглянемо докладніше суть процесу формування потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу з урахуванням того, що він є складною економічною системою з притаманними тільки їй певними властивостями.

Формування експортного потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу - це процес, що охоплює велике коло різнорівневих функцій та, відповідно до поставлених завдань, трансформує виробничі можливості підприємств підкомплексу, необхідні ресурси та інформацію в експортний потенціал підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу.

Експортний потенціал підприємств підкомплексу формує оптимальне поєднання таких складових, як виробничий потенціал, управлінський потенціал, інвестиційно-інноваційний потенціал, маркетинговий потенціал, інституціональний потенціал, інформаційний та інфраструктурний потенціал, соціально-культурний потенціал, потенціал організаційної структури управління, ринковий потенціал (рисі).

Кожна складова експортного потенціалу підприємств підкомплексу на даній схемі підпорядковується досягненню загальних цілей та при взаємодії створюються нові якості, які не має кожна складова окремо. Разом усі ці складові створюють сукупний потенціал підприємства, який стосовно аналогічного потенціалу, будь-якого іншого підприємства відображає рівень його конкурентоспроможності.

Формування експортного потенціалу підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу включає три етапи [3].

На першому - здійснюється програмування урожайності винограду на основі оптимізації ґрунтового живлення та внесення оптимальних норм мінеральних добрив, що забезпечують необхідні прибавки до врожаю. Урожайність є одним з основних показників ефективності виробництва винограду, яка здійснює вплив на собівартість, рентабельність і прибуток підприємств. Продуктивність площ збирання цієї культури в Миколаївській області у 2008 році досягла рекордної відмітки - 97,3 ц з 1 га площі виноградних насаджень у плодоносному віці та у 1,7 рази перевищувала рівень попереднього року і в 2,2 рази - рівень 2000 року. Але у 2009 році врожайність зменшилась на 12,9 % порівняно з 2008 роком. Слід відмітити, що серед Причорноморських регіонів Миколаївщина виділялась найвищою врожайністю. Загальнообласне виробництво винограду, незважаючи на негативний вплив в окремі роки погодно-кліматичних умов було прибутковим. Високий рівень рентабельності цієї культури (285,4% у 2008р.) обумовлений

відносно низькими виробничими витратами і порівняно високі ціною. Так у 2008 році ціна реалізації винограду в середньому становила 336,41 грн. за центнер при собівартості виробництва 240,41 грн. Сільськогосподарськими підприємствами області у 2008 році отримано 10,8 млн.грн. прибутку, що становить майже чверть від доходу, отриманого від реалізації рослинницької продукції в цілому.

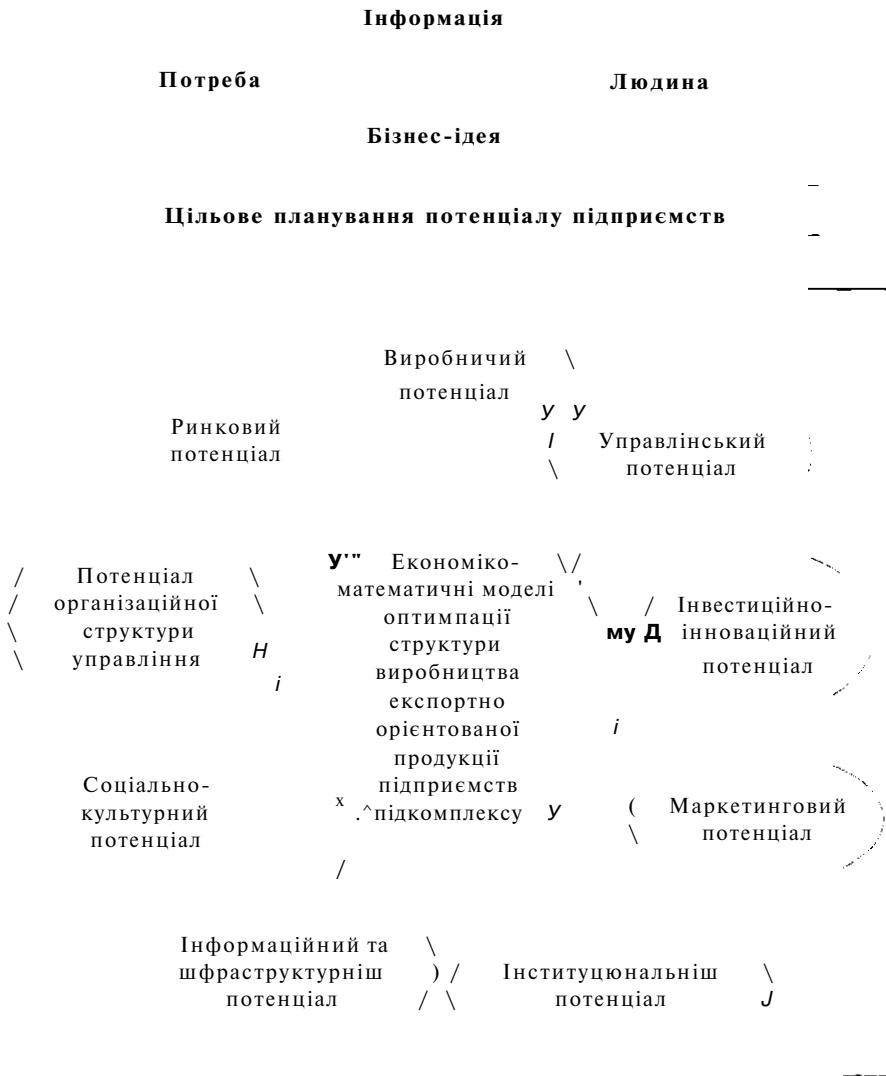

Рис. 1. Модель формування експортного потенціалу у середовищі експортера (розроблено автором)

На другому - територіальна обмеженість сільськогосподарських земель вимагає, щоб кожний гектар угідь при відповідній технології давав

максимальну кількість продукції для внутрішнього споживання та експорту за межі регіону, тому тут виходимо на можливі валові збори продукції. В Причорноморському регіоні за 2007-2009 роки простежується тенденція щодо нарощування виробництва винограду. У 2009 році в цілому цими областями зібрано 418,1 тис.т, що на 35,7% більше ніж у 2007р., разом з тим у порівнянні з 2000р. відбулося зниження цього показника на 4,4%. Для Миколаївщини характерна аналогічна тенденція: у період 2007-2009рр. виробництво винограду зросло з 27,1 тис.т до 45,8 тис.т (тобто у 1,7 рази), а в порівнянні з 2000р. - у 1,5 рази.

На третьому - розподіл валового збору по каналам споживання. Ємність внутрішнього ринку характеризується інтегрованою величиною фонду споживання за раціональними нормами, величиною витрат у сільськогосподарському виробництві, природними втратами та резервними фондами, обсягом промислового споживання та переробкою на нехарчові цілі. Провідне місце у структурі реалізації винограду сільськогосподарськими підприємствами стабільно займає продаж комерційним структурам. За цим каналом у 2008 році було реалізовано основну частину загального обсягу продажу (99,7%). Решта обсягу була реалізована на ринку (0,2%) та переробним підприємствам (0,1%). Аналогічна тенденція відслідковується і в 2009 році: на інші канали станом на 2 листопада 2009 року припадало 99,8%, на продаж на ринку - 0,2%. В географічному напрямку експортних операцій підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу області проявляються дві тенденції: в той час як, переважний обсяг вивозу продуктів переробки винограду (сусло) орієнтований в основному на ринок Російської Федерації, готова продукція експортується в Ізраїль та Данію.

Діяльність сільськогосподарських підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу характеризується сильним впливом природно-кліматичних умов: якістю ґрунтів, кліматом у регіоні, річною кількістю опадів, середньорічною температурою та іншими факторами. Потенціал підприємства залежить також від якості насінневого матеріалу, технології садіння, догляду та збирання. Сьогодні більшість підприємств в Україні ще працює традиційним способом, не використовуючи нові сорти рослин та нові технології виробництва.

Через обмеженість земельних ресурсів потреби в продукції сільського господарства, що невпинно зростають, неможливо задовольнити, обробляючи тільки найродючіші ґрунти. Тому обробляються також і середні та найменш родючі ділянки. Потенціал кожного сільськогосподарського підприємства на 70 % формується за рахунок саме земельних ресурсів, їхньої якості, місцерозташування. Оцінка всіх цих чинників має відбуватися через ринок, який сьогодні не функціонує за браком законодавчого поля [4].

Крім того, складна демографічна ситуація в нашій державі, особливо у сільській місцевості, спричинила відплив трудових ресурсів у міста. Нажаль, в Україні не вистачає висококваліфікованої робочої сили. Так, найгостріша

потреба існує в кваліфікованому управлінському персов.- б<ииі
необхідних для маркетингового просування та позиціюг-- ~z5
світовий ринок. Тому другим за силою впливу фак-ссс»
потенціалу сучасних підприємств виноградарсько-винороб-":
слід вважати рівень кількісного забезпечення та якію «30
трудових ресурсів. Підвищеної уваги потребує запровадженню
техніки і обладнання, що дозволяють раціонально =
автоматизувати виробництво винограду та продуктів його перего ;

Зважаючи на всі названі чинники, формування потенціє.-, і
виноградарсько-виноробного підкомплексу - це досить склади,.' ~Z'~>jrr
потребує вирішення багатьох проблем, які стосуються технолог =-o
технічного оснащення підприємств, трудових ресурсів та законє.-==o

Список використаних джерел:

1. Розвиток виноградарства на Миколаївщині / Головне управлн-=- --
Миколаївській області; за ред. І.А. Малеева — Миколаїв, 2009 — 32 с.
2. Рослинництво Миколаївщині / Головне управління статистики у Микс.-= =< *
за ред. З.А.Лук'яненко — Миколаїв, 2010 — 315 с.
3. Клименко Н.А. Управління експортним потенціалом аграрного сектсрв
Клименко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Т. 1. — 2007. — №3. — С і; — :
4. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. -;:-«*
Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк — К.: КНЕУ, 2004. — 316 с.

УДК 338. 45

Ю. В. Л

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розві"-"- -Я*-

ПРІОРИТЕТИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті визначається поняття промислової політики. Узагальнено методи z5: «гв-арнс
регулювання національної промисловості. Досліджено сучасні пріоритети макроекс^:- -гоп
регулювання інвестиційних можливостей національної промисловості. Автор пропс-і ЛЗК
створення державної установи «Департаменту державного регулювання інв
можливостей національної промисловості».

В статье определенно понятие промышленной политики. Обобщенно
государственного регулирования национальной промышленности. Исследовано соврете—
приоритеты макроэкономического регулирования инвестиционных возмох-:—^
национальной промышленности. Автор предлагает идею создания государстве---
учреждения «Департамента государственного регулирования инвестиционных возможно
национальной промышленности».

The article deals with the concept of industrial policy. The methods of government con:-: —
national industry have been generalized. Modern priorities of the macroeconomic regulatc- :-
national industry investment possibilities are investigated. The author offers the idea of cre=: :-
the state institution «Department of Government Control of national industry invest~e-:
possibilities*».

Ключові слова: промислова політика, інвестиційні можливості національні
промисловості, макроекономічне регулювання.

з метою уточнення основних функціональних особливостей підрозділів та відділів, в яких вони працюють.

На завершення, слід відзначити, що при побудові концептуальної моделі СППР, нами не були детально розглянуті такі обов'язкові компоненти - система управління базами даних, система управління базами моделей і інтерфейс користувача (див. рис. 1), які виступають в якості програмного забезпечення СППР. Це обумовлено, наявністю безлічі варіантів кінцевої реалізації даних компонентів, опис яких є винятково технічним завданням, що виходить далеко за межі нашого дослідження. Крім того, завдання вибору конкретних форм реалізації даних компонентів здійснюється на підставі безлічі критеріїв, які будуть різні в кожному конкретному випадку - обмеження по бюджету грошових коштів, щільність інформаційних потоків, кількістю автоматизованих робочих місць в рамках СППР, потужністю апаратного комплексу та інше.

Висновки. В умовах системної нестабільності економіки взаємозв'язки в економіці порушуються і саме від здатності підприємства реагувати на зміни і адаптуватися до складної ситуації, залежить ефективність функціонування підприємства. Система підтримки прийняття рішень в цілому підвищує якість прийнятих управлінських рішень за рахунок підвищення їх обґрунтованості, своєчасності і несуперечності. Це досягається шляхом поліпшення достовірності, оперативності даних. Таким чином, система підтримки прийняття рішень - це інструмент, що дозволяє швидко отримати інформацію, необхідну для прийняття потрібного рішення, що особливо важливо в умовах нестабільності економічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Прокопенко Р. В. Информационная система реализации ограниченно-рационального подхода принятия решений с помощью нечеткого управления // Новое в экономической кибернетике: Модели управления в информационных системах. - Донецк : ДонНУ, 2005. - № 3. - С. 81-88.
2. Прокопенко Р. В. Применение систем поддержки принятия решений при управлении материальными запасами предприятия // Новое в экономической кибернетике: Моделирование в логистике. - Донецк : ДонНУ, 2002. - № 2. - С.112-116.
3. Иванов Н. Н., Кугушева О. Д. Моделирование информационно-логистической системы в управлении металлургическим комплексом // Модели управления в рыночной экономике: Сб. науч. тр. - Донецк : ДонНУ, 2006. - Вып. 9. - С. 275-281.
4. Капица С. П., Курдюмов С. П., Малинецкий Г. Г. Синергетика и прогнозы будущего. - М. : Эдиториал УРСС, 2003. - 288 с.

УДК 633.1.003.13 (477.73)

І.О. Мельник, к.е.н.,

М.Д. Захарова,

Миколаївський державний аграрний університет,

м. Миколаїв

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВАМИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розглянуто теоретичні і практичні основи підвищення економічної ефективності підприємств зернопродуктового підкомплексу Миколаївської області.

Рассмотрены теоретические и практические основы повышения экономической эффективности предприятий зернопродуктового подкомплекса Николаевской области.

Theoretical and practical bases connected with increase of economic efficiency of a grocery subcomplex of the Nikolayev area are considered.

Ключові слова: економічна ефективність, зернопродуктовий підкомплекс

У розвитку багатьох галузей економіки нашої держави сільського господарства, дуже важливу роль відіграє збільшення виробництва зерна. Це пояснюється його винятковим значенням у бічному використанні.

Зерновиробництво займає базове місце у сільському виробництві країни та гарантує її продовольчу безпеку. Зерно використовується в хлібобулочній, кондитерській та круп'яній промисловості, в спиртовій, пивоварній і медичній галузях. Від ефективності ведення господарства залежить розвиток тваринництва. Разом з тим, економічного розвитку країни та її економічного потенціалу господарство відіграє роль одного з головних джерел поліпшення та розвитку експортного потенціалів. В процесі зберігання зерно втрачає свої якості, а тому, придатне для створення державних продуктів харчування та кормів. Отже, підвищення рівня ефективності виробництва зерна є найважливішим завданням, від рішення якого залежить продовольча безпека країни.

Питаннями підвищення економічної ефективності виробництва займається велика група науковців. Значний внесок у розвиток науки зернового виробництва, підвищення його економічної ефективності зробили С.С.Бакай, О.Г.Білозерцев, Ю.Д.Білик, В.І.Бойко, П.Л.Гайдар, В.А.Кадієвський, М.Ю.Коденська, М.Г.Лобас, П.Т.Саблук, В.В.Ситник, Л.М.Худолій, О.М.Шпичак, І. Нетіс, О.С. Обелець, СМ і багато інших. Ними розроблені стратегічні аспекти зміцнення зернового виробництва в країні, структурної перебудови галузі, підвищення економічної ефективності використання земельних, матеріально-технічних і трудових ресурсів, ціноутворення, формування і функціонування ринків зерна, питання підвищення економічної ефективності виробництва зерна на різних регіонів вимагають подальшого наукового обґрунтування і практичного вирішення.

Тому мета статті полягає у виявленні проблем розвитку сучасного зернового господарства та обґрунтуванні заходів підвищення його ефективності.

Предметом дослідження є проблеми підвищення економічної ефективності та тенденції розвитку виробництва зерна в сучасних умовах господарювання підприємств Миколаївської області.

Підвищення економічної ефективності сільського господарства передбачає збільшення виробництва і підвищення якості сільськогосподарської продукції при одночасному зменшенні затрат праці і матеріальних засобів в

есхсй ефективности

t ~ enterprises grain

ч--=с.

і, насамперед

»х_ення обсягів

е--.=м та різно-

господарському

в - шовина для

створюється

зернового

масштаб

зернове

ресурсного

майже не

резерв

ефективності

залежить

виробництва зерна

наму в галузі

внести

одиницю продукції. Розв'язання цієї проблеми нерозривно пов'язане з подальшою всебічною інтенсифікацією сільськогосподарського виробництва, в процесі якої забезпечується підвищення врожайності сільськогосподарських культур та продуктивності худоби і птиці. В сучасних умовах сільське господарство розвивається переважно на основі інтенсифікації, що є основним джерелом підвищення його економічної ефективності.

Шляхи підвищення ефективності виробництва зерна, які забезпечують подальше збільшення обсягів виробництва продукції і зменшення витрат на одиницю продукції, передбачають комплекс таких основних заходів: поліпшення використання землі, підвищення її родючості; впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва; поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва на основі міжгосподарської кооперації агропромислової інтеграції; раціональне використання виробничих фондів трудових ресурсів; впровадження інтенсивних і ресурсозберігаючих технологій та індустріальних методів виробництва; підвищення якості і збереження виробленої продукції; широке використання прогресивних форм організації виробництва і оплати праці; розвиток сільськогосподарського виробництва на основі різноманітних форм власності і видів господарювання і створення для них рівних економічних умов, необхідних для самостійної та ініціативної роботи.

У комплексі заходів підвищення економічної ефективності виробництва зерна найважливішим є поліпшення використання землі на основі підвищення її родючості і зростання врожайності сільськогосподарських культур. Ці завдання успішно вирішуються шляхом вирощування сільськогосподарських культур за технологією програмованих урожаїв з використанням досягнень науки, передової практики і забезпеченням високої якості праці. У середньому по господарствах Миколаївської області у 2009 році урожайність пшениці коливається на рівні 26,7 - 30,8 ц з 1 га зібраної площі [1].

Важливим напрямком підвищення економічної ефективності зернового виробництва є поліпшення якості зерна, особливо за рахунок сильних і твердих сортів пшениці з високим вмістом білка (15-17%) і клейковини (28-36%). Категорія «якість продукції» включає в себе сукупність властивостей, що характеризують міру спроможності даної продукції задовольняти потреби споживачів згідно з її цільовим призначенням. Якість зернових культур має важливе значення, оскільки закупівельні ціни на зерно встановлюються з урахуванням його якості. Збільшення виробництва і поліпшення якості зерна сприяють підвищенню дохідності зернового господарства, а отже, і зміцненню економіки сільськогосподарських підприємств. Однак, складне економічне становище сучасного сільського господарства і, особливо, відсутність необхідної кількості мінеральних добрив, засобів захисту рослин призвели до зниження родючості ґрунтів і погіршення основних показників ефективного господарювання в рослинництві - урожайності та якості продукції. Тому на

сьогодні постає питання: яким чином компенсувати те, чого не ~*—r-figjM ґрунті, і як стабілізувати урожайність та підвищити якість зерн= І д — щ Д можливих шляхів часткової компенсації азоту є використання бобова» **птац^Л** які не тільки підвищують родючість фунту, а й поліпшують його с~с.«—<м--цШ в кінцевому результаті позитивно впливає на рівень урожайності, ?<•— **зешцШ** деякою мірою знижує шкодочинність від хвороб та шкідників. 5 ситуації, коли не вистачає азотних добрив, одним із **ОСНОВНОЇ ішацЖ** поповнення ґрунту азотом є використання азотофіксуючих с.*—» **щШ** створення міжвидових агрофітоценозів. При цьому значно покращую-ьс? ш ш Я характеристики зерна озимої пшениці [3]. **Щ**

Водночас впровадження у виробництво культур і сортів інтенсивно— **-щцМ** може мати й негативні наслідки. Розвиток інтенсифікації землеросхгзс **ШШ** дотримання відповідних умов призводить до погіршення структура **-зтяцш** підвищення темпів деградації земель і загострення екологічної ситуації, **Щ**

Ще одним із напрямів підвищення економічної ефективності **ВИГХ>5-ЖІІЩІ** зерна є впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництв. Вирішення цієї проблеми сприяє насамперед підвищенню продуктивного **ШШЩ** в сільськогосподарському виробництві, що є основним якісним фа*—2ШШ економічного і соціального розвитку. Зміцнення матеріально-технічна **аі** галузі, впровадження інтенсивних технологій виробництва та прогресивних форм організації праці зумовили підвищення урожайності зернових кул=~<; **тц** збільшення виробництва зерна. Водночас досягнутий рівень виробництв~**5£ *н** забезпечує потреби області в зерні. **І**

Передовий досвід вітчизняного землеробства, і світова практика СЗ_--а«*J що науково-технічний прогрес має в своєму розпорядженні ефективні **заезйн** захисту ґрунтів від руйнування та підвищення їх родючості [4], Тзоц»,.' агробіологічні властивості культур зумовлюють оптимальну тривалу збирання врожаю.

Оптимальна тривалість збирання врожаю для різних сортів зер-**за ш** становить 5-7 днів. Проте на практиці, з огляду на несприятливі погодні у^оив та низький рівень коефіцієнта готовності комбайнів, тривалість збирє-t-» врожаю зростає до 10 днів. Збільшення агротехнічного терміну збира-i-* спричиняє збільшення втрат врожаю через осипання зерна. Крім оптималькэщ агротехнічного терміну, слід визначити економічно доцільну трива-'—« збирання врожаю, тобто таку, за якої вартість втрат врожаю не переви_ІЄ витрати на придбання та експлуатацію додаткових комбайнів. Це д=—г можливість сформувати парк зернозбиральних комбайнів, який забезпе-и-х збирання врожаю з мінімальними приведеними експлуатаційними затратами =- максимальним прибутком. Також недопустимі значні втрати зерна транспортуванні, зберіганні, переробці та використанні.

Розвиток та підвищення економічної ефективності зернового господарств.: -: необхідною умовою не тільки для забезпечення населення продуктс»-

харчування, а й піднесення ефективності виробництва інших видів продукції сільського господарства [2].

На нашу думку, важливими чинниками подальшого розвитку зернового господарства України є: матеріально-технічне забезпечення виробництва; постачання високоврожайних, цінних у продовольчому і кормовому відношенні сортів посівного матеріалу; достатнє внесення мінеральних та органічних добрив; впровадження науково обґрунтованих сівозмін з оптимальним насиченням і раціональним розміщенням посівів зернових культур. У зв'язку із складним економічним станом вітчизняні виробники сільськогосподарської продукції дедалі частіше орієнтуються на екстенсивний шлях розвитку виробництва, що не дає змоги досягти високої ефективності та урожайності при вирощуванні продукції.

Таким чином, щоб вивести зернове господарство на належний рівень та забезпечити його прибутковість, у першу чергу товаровиробникам потрібна фінансова підтримка з боку держави, яка б спрямовувалась на придбання та застосування новітніх технологій щодо вирощування зернових; високоврожайних, стійких проти хвороб сортів посівного матеріалу; розробку науково обґрунтованих програм зерновиробництва, які б реально працювали.

Також на основі вище зазначеного можна розподілити основні заходи щодо поліпшення економічної ефективності у зерновиробництві за рівнями, на яких визначають економічну ефективність (табл. 1).

Таблиця 1

*Розподіл заходів щодо поліпшення економічної ефективності у зерновиробництві**

Рівні визначення економічної ефективності	Заходи поліпшення
Народногосподарська економічна ефективність сільського господарства	Покращення законодавчої бази та державного контролю за діяльністю сільськогосподарських виробників, субсидювання сільськогосподарських товаровиробників
Економічна ефективність рослинництва	Загальногалузеве планування посівів, контроль збирання урожаю, вплив на ціноутворення, зміцнення матеріально-технічної бази
Економічна ефективність виробництва підприємств зернопродуктового підкомплексу	Зниження собівартості шляхом вертикальної інтеграції виробництва, спільне виробництво, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, впровадження прогресивних форм організації праці
Економічна ефективність виробництва зернових	Впровадження інтенсивних технологій виробництва зернових
Економічна ефективність агротехнічних заходів	Впроваджувати досягнення науки та передової практики стосовно використання земельних ресурсів, внесення мінеральних та органічних добрив, впровадження нових районованих високопродуктивних сортів рослин, оптимізувати строки сівби та збирання зернових, оновити машино-тракторний парк підприємств області

***Систематизовано автором

Економіка, організація та управління підприємством в сучасних умовах господарювання

Таким чином, підвищення економічної ефективності виробництва зерно-олеокультур - це з однієї сторони, максимальне збільшення виробництва зерно-олеокультур, а з іншої - систематична боротьба за економію. Чим більше вийде збільшити продукцію і менше витратиться ресурсів на її одержання, тим ефективніше буде виробництво і більша сума прибутку в господарствах.

Список використаних джерел:

1. Рослинництво Миколаївщини [статистичний збірник]. - М.: Головне управління статистики в Миколаївській області, 2010. - 124 с.
2. Обелець О.С. Економічна ефективність зернового виробництва в Україні // Економіка України. - 2003. № 10. - С. 59 - 64.
3. Чмирь СМ. Роль сівозмін у розвитку виробництва зерна // Економіка АПК. - 2008. - В. 11 - С. 18 - 20.
4. Нетіс І. Озима пшениця: Шляхи підвищення економічної ефективності вирощування озимої пшениці. - 1999. - № 12. - С.38 - 39.

УДК 338.246.025.2

О.В. Нагорнова, к.е.н.,
ПВНЗ Луцький гуманітарний університет,
м. Луцьк

СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

В статті поставлене проблемне питання формування основних напрямів стратегічного розвитку зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах конкурентного ринку. Також визначено взаємовплив форм зовнішньоекономічної діяльності та основних чинників формування стратегій розвитку із позиції сучасного поділу ринкового середовища.

В статье поставлен проблемный вопрос формирования основных направлений стратегического развития внешнеэкономической деятельности отечественных предприятий в условиях конкурентного рынка. Также определены взаимовлияние форм внешнеэкономической деятельности и основных факторов формирования стратегий развития с позиции современного разделения рыночной среды.

The article raised the problematic issue of major strategic directions of foreign economic activity of domestic enterprises in a competitive market. Also interplay of forms of foreign economic activity and the main factors of development strategies from the view of the modern division of the market environment.

Ключові слова: стратегія, стратегічний розвиток, зовнішньоекономічна діяльність, конкурентоспроможність.

Актуальність проблеми. Стратегічний розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств в теперішніх умовах господарювання відіграє значну роль в досягненні успіху та конкурентоспроможності. Євроінтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, пошук нових ринків збуту продукції вітчизняних виробників в умовах взаємодії із міжнародними економічними організаціями, структурні зміни українських підприємств створюють передумови необхідності формування стратегічних напрямків розвитку зовнішньоекономічної діяльності в загальній системі стратегічного управління.

Аналіз основних наукових досліджень. Заслужують особливої уваги в галузі стратегічного менеджменту роботи відомих зарубіжних вчених Ансоффа І., Армстронг М., Бермана Б., Друкера П., Моборна Р., Портера М., Сазерленд Д., Томпсона А.А., Феррел О. Також слід відзначити серед вітчизняних